

Mgr Karolina Witczak
Katedra Prawa Karnego Międzynarodowego
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17

Streszczenie

W glosie do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17 został poruszony problem prawa do wizerunku. Przez pryzmat tego prawa, autorka podjęła próbę oceny cechy rozpoznawalności. Ponadto zostało rozważone zagadnienie anonimizacji wizerunku. Ostatnia kwestia, którą zaprezentowano, dotyczy obowiązków dziennikarzy wynikających ze sposobu pozyskiwania informacji.

Słowa kluczowe: prawo do wizerunku, rozpoznawalność wizerunku, anonimizacja wizerunku, obowiązki dziennikarza.

Commentary on the sentence of the Court of Appeal in Warsaw – December 13, 2017, Ref. No. V ACa 740/17

Summary

The approving commentary on the sentence of the Court of Appeal in Warsaw - 13 October 2017 r., ref. No. V ACa 740/17 concerns issue of the right to the protection of image. The author of essay focuses on character of feature “recognition”. Moreover, the problem of making the anonymous of image is raised. Finally, the obligations of journalists due to gathering of information on account of the factual situation is discussed.

Key words: right to protection of image, recognition of image, making anonymous of image, obligations of journalist.

I. Wstęp

Rozwój konkurencji na medialnym rynku postawił przed przedstawicielami środków masowego przekazu zadanie, aby prezentowane treści wyróżniały się atrakcyjnym

charakterem dla przeciętnego widza. Zwłaszcza w przypadku mediów o ogólnopolskim zasięgu wysoki poziom oglądalności lub internetowych wejść w odnośnik do określonego materiału przekłada się na liczbę potencjalnych źródeł dochodów pochodzących np. od reklamodawców. Ten mechanizm sprawia, że często są realizowane reportaże lub filmy dokumentalne na tematy, które odnoszą się do spraw uznanych za społecznie kontrowersyjne. Niewątpliwie audycja, której dotyczy analizowany stan faktyczny, wyróżniała się tym przymiotem. W trakcie jej emisji doszło do wykorzystania wizerunku mężczyzny niezwiązanego z realizacją przedsięwzięcia. Finalnie Sąd Okręgowy, a następnie Apelacyjny został zobowiązany do rozważenia, czy w tym przypadku zaistniały przesłanki determinujące naruszenie prawa do wizerunku.

II. Stan faktyczny

30 grudnia 2014 r. został wyemitowany program telewizyjny traktujący o okolicznościach śmierci T. K. we wrześniu 2013 r.¹. Mężczyzna miał zlecić własne zabójstwo i w rezultacie został zamordowany. Podczas nadawania audycji, celem przedstawienia postaci zmarłego człowieka zostało podane, iż trzydziestosześcioletni T. K. prowadził świetnie prosperujące przedsiębiorstwo budowlane. Komentarz został opatrzonej fotografią powoda. Ponownie, to zdjęcie pojawiło się w części reportażu, podczas której ojciec denata opowiadał o chorobie i problemach rodzinnych syna. W dalszym fragmencie audycji, po raz kolejny był ukazany wizerunek powoda, który dodatkowo został zestawiony z informacją, iż T. K. postanowił ze sobą skończyć. Treść reportażu opisywała bohatera jako osobę, która nie decyduje się na samobójstwo, gdyż ma świadomość, że ubezpieczyciel nie wypłaci jego rodzinie odszkodowania z polisy na życie. W następstwie mężczyzna poszukiwał kogoś, kto spełniłby jego prośbę i pozbawił go życia.

Reportaż został udostępniony na stronie internetowej programu, a także wyemitowany 30 grudnia 2014 r., na antenie kanału telewizyjnego. Audycja zawierała wizerunek powoda, pozbawiony cechy anonimizacji. W trakcie opisywania historii nieżyjącego już bohatera materiału podano, że trzydziestosześcioletni T. K. nie chciał żyć, postanowił zlecić swoje zabójstwo, gdyż w przypadku samobójstwa firma ubezpieczeniowa nie wypłaciłaby odszkodowania jego rodzinie. Należy zaznaczyć, iż dane osobowe ów mężczyzny były tożsame z danymi powoda.

¹ Ze względu na zawężony charakter niniejszego opracowania, stan faktyczny sprawy, wyroki Sądu Okręgowego oraz Sądu Apelacyjnego oraz motywy poszczególnych rozstrzygnięć zostaną przedstawione w ograniczonym stopniu, umożliwiającym zaprezentowanie zagadnienia prawa do wizerunku.

Co więcej, tego samego dnia, w programie informacyjnym przekazano wiadomość o bezprecedensowym wyroku, dotyczącym zabójstwa na życzenie ofiary, która była gotowa zapłacić za uśmiercenie, ponieważ nie chciała popełnić samobójstwa. W dalszej kolejności zostały przybliżone okoliczności śmierci T. K. Mężczyzna po udarze, rozwodzie, załamaniu nerwowym, stwierdził, że gotów jest zapłacić za własne zabójstwo. W tym materiale dla zilustrowania sylwetki bohatera został zaprezentowany wizerunek powoda, aczkolwiek tym razem z twarzą zasłoniętą na wysokości oczu. Jednakże skadrowano wizerunek, w taki sposób, aby osiągnąć rezultat przybliżenia obrazu.

Wykorzystany w audycjach wizerunek powoda pochodził ze zdjęcia umieszczonego na portalu społecznościowym. Do T. K. nikt nie zwrócił się o udzielenie zgody na jego użycie. Z kolei autor reportażu wyjaśnił, iż nie zrobił tego, gdyż uważał, że fotografia przedstawia postać nieżyjącego mężczyzny – faktycznego bohatera audycji. W grudniu 2014 r. reporter w trakcie przygotowań do stworzenia materiału telewizyjnego, nie zapoznał się z dokumentami, które potwierdzałyby dane personalne zmarłego mężczyzny. Nie zostały również podjęte żadne działania, mające na celu uzyskanie tego rodzaju potwierdzenie. Dziennikarz spotkał się natomiast z ojcem zmarłego i przeprowadził z nim wywiad w miejscu zabójstwa syna. Od niego uzyskał wiadomości o miejscu zamieszkania oraz zameldowania zmarłego. Ponadto ojciec bohatera audycji zadeklarował, że postara się uzyskać fotografię syna. Ostatecznie stwierdził, że wiele takich zdjęć znajduje się na portalach społecznościowych, dlatego można z nich skorzystać. Reporter w jednym z serwisów internetowych szukał profilu T.K., wpisując przybliżoną datę jego urodzenia oraz miejsce jego zamieszkania. Założył on przy tym, że bohater reportażu ukończył technikum. Rezultat z wprowadzenia wymienionych danych sprowadzał się do wyszukania profilu powoda – T.K., którego imię i nazwisko jest zbieżne, z noszonym przez zmarłego mężczyznę. Co więcej, mężczyźni ukończyli szkołę średnią w tej samej miejscowości.

Na drugim portalu internetowym, dziennikarz odnalazł kilka kont osób o imieniu i nazwisku T.K. Jednakże nie dokonał on porównania uzyskanych danych na podstawie obydwóch serwisów. Reporter nie podjął starań, aby potwierdzić u ojca zmarłego, że wybrane przez niego zdjęcie zawiera wizerunek jego syna. Ponadto dziennikarz nie ustalił daty wykonania oraz publikacji zdjęcia na portalu. Fotografia przedstawiała zdrowego człowieka, natomiast bohater reportażu był osobą zmagającą się z niesprawnością wywołaną przeżyтым udarem. Co więcej, twórca audycji nie znał daty urodzenia zmarłego ani daty ukończenia

przez niego nauki w szkole średniej i nie mógł weryfikować tych informacji z danymi publikowanymi przez powoda na portalu.

Po pierwszej emisji audycji, w której wykorzystano wizerunek powoda, skontaktował się z dziennikarzem ojciec bohatera reportażu, który poinformował, iż zaprezentowane zdjęcie nie przedstawia jego syna. Po otrzymanej wiadomości reporter nie podjął żadnych czynności celem wyjaśnienia zaistniałej sytuacji. Powód o zamieszczonym wizerunku w reportażu dowiedział się od członków rodziny, dlatego po obejrzeniu materiału telewizyjnego, podjął (bezskuteczną) próbę telefonicznego kontaktu z pozwaną spółką. W rezultacie skorzystał z e-maila oraz forum internetowego do zakomunikowania stronie pozwanej o wykorzystaniu przedstawiającego go zdjęcia bez jego zgody, żądając usunięcia materiału. W konsekwencji zapoznania się ze wspomnianą informacją, 31 grudnia 2014 r., dziennikarz skontaktował się telefonicznie z powodem i przeprosił go za zaistniałą pomyłkę, deklarując usunięcie materiału ze strony internetowej oraz zaniechanie dalszej emisji z wykorzystaniem wizerunku powoda. W tym samym dniu dziennikarz poinformował przełożonych o potrzebie wycofania materiału ze strony internetowej. Również tego samego dnia reportaż został stamtąd usunięty. O fakcie pozwanego powiadomił reporter.

Rodzina oraz znajomi rozpoznali powoda w emitowanej audycji. Ci z nich, którzy dokładnie obejrżeli reportaż, byli świadomi, iż T.K. nie jest jego bohaterem. Jednakże osoby pobieżnie oglądające audycję reagowały niedowierzaniem. W konsekwencji powód był zmuszony wyjaśniać rodzinie, że nie jego historia życia została zaprezentowana w reportażu. Emisja tych programów i brak kontaktu ze strony spółki pozwanej wywarła skutki w postaci ujemnych przeżyć i stresu po stronie powoda. Ponadto mężczyzna miał trudności ze snem, stał się nerwowy, bowiem zaistniałe okoliczności wywołały w nim uczucie obawy o utratę dobrej opinii w miejscu pracy. Docierały do niego ironiczne komentarze na własny temat, jako osoby która zleciła własne zabójstwo. W końcu zaczął brać leki uspokajające.

Pismo z 16 grudnia 2015 r., sporządzone przez pełnomocnika powoda zawierało wskazanie naruszenia dóbr osobistych w postaci prawa do bycia postrzeganym za osobę żyjącą, czci, dobrego imienia i wizerunku. Dodatkowo zostały tam wymienione dolegliwości zdrowotne oraz nieprzyjemności, powstałe w sferze stosunków rodzinnych, zawodowych i towarzyskich powoda. W konsekwencji pełnomocnik T. K. wezwał pozwaną spółkę do zapłaty na rzecz powoda kwoty 250.000zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz zapłaty takiej samej kwoty na oznaczony cel społeczny.

Sąd Okręgowy orzekł, iż doszło do naruszenia prawa do wizerunku powoda poprzez działanie w postaci rozpowszechniania wbrew jego woli i normie zawartej w art. 81 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych [pr.aut.]². Przy ocenie stanu faktycznego wzięto pod uwagę, iż obligatoryjną przesłanką w przypadku potencjalnego naruszenia wspomnianego prawa jest rozpoznawalność wizerunku, chociażby przez ograniczony krąg osób. Na uprawnionym spoczywa obowiązek wykazania, że jego wizerunek jest rozpowszechniany i że wyróżnia się on rozpoznawalnością. W ocenie Sądu Okręgowego T.K. nie można uznać za osobę powszechnie znaną, a przedstawione zdjęcie nie było szczególnie większej całości, ponieważ miało ono znaczenie dla odbioru audycji. W konsekwencji istniał wymóg udzielenia zgody przez mężczyznę na publikację jego wizerunku. Zgoda ta musi wyróżniać się niewątpliwym charakterem. Strona pozwana pozostała w przekonaniu, iż uzyskała ją od ojca zmarłego bohatera reportażu, na opublikowanie zdjęć jego syna i że emitowane fotografie przedstawiają osobę inną niż powód.

Ponadto Sąd stwierdził, iż w analizowanych okolicznościach, w trakcie każdorazowej emisji audycji istniał przymiot rozpoznawalności. Dalej w argumentacji, zostało podniesione: „(...) O tym, czy doszło do rozpowszechnienia wizerunku, decyduje rozpoznawalność i samo częściowe zasłonięcie twarzy nie jest wystarczające, jeżeli mimo tego dana osoba jest rozpoznawalna.(...)”³. Zastosowany przez pozwaną spółkę w programie informacyjnym zabieg częściowej anonimizacji był nieskuteczny. Co więcej, Sąd porównał wizerunek powoda ze zdjęciem zaprezentowanym w audycji. Wynik zestawienia bez wątpliwości wskazywał, iż to ta sama osoba. W konsekwencji należy przyjąć, że znajomym powoda nie sprawiało problemu rozpoznanie go na zdjęciu, dlatego dokonana anonimizacja nie była efektywna i wystarczająca.

Czynności dokonane przez pozwanego skutkowały naruszeniem dobrego imienia powoda. Zestawienie jego fotografii z treścią reportażu nasuwało wnioski, że T.K. zlecił własne zabójstwo, aby córka otrzymała odszkodowanie z polisy na życie, co sugeruje, iż występują u niego problemy na tle psychicznym, a także jego postępowanie jest „dwuznacznie moralne”. Widzowie programu, w którym została przedstawiona historia zmarłego, otrzymali powyżej przedstawiony przekaz w przedmiocie postępowania

² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83 ze zm.

³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17, http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/wizerunek/15450000002503_V_ACa_000740_2017_Uz_2017-12-13_001, [dostęp: 12.03.2018].

mężczyzny. Powód został ukazany jako niezrównoważony psychicznie oraz podlegający do popełnienia przestępstwa zabójstwa, co jest poniżające w odbiorze społecznym. O powstałej pomyłce wiedzieli jedynie znajomi powoda. Jednak stał się on obiektem niezdrowego zainteresowania i złośliwych komentarzy odnoszących się do domniemanego zlecenia zabójstwa.

Z uwagi na konstrukcję zawartą w art. 24 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny [k.c.], na stronie pozwanej spoczywał ciężar wykazania, iż wykorzystane przez nią zdjęcia i przedstawienie powoda jako zleceniodawcy własnego zabójstwa, nie stanowi bezprawnego działania. Strona pozwana nie wykazała braku bezprawności podjętych czynności⁴. Natomiast na dziennikarzu ciąży obowiązek zachowania szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych, zwłaszcza sprawdzenie zgodności z prawdą uzyskanych wiadomości lub podanie ich źródła (art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe) [pr. prasowe]⁵. Strona pozwana nie dochowała staranności i rzetelności, podczas wykorzystania wizerunku T.K. Dziennikarz nie podjął czynności wyjaśniających, czy na zdjęciu widnieje podobizna bohatera reportażu. Poprzestał on na założeniu, że odnalezione zdjęcie na portalu internetowym należy do zmarłego mężczyzny i pominął okoliczność, iż na drugim tego typu portalu jest kilku użytkowników o tym samym imieniu i nazwisku, nie sprawdzając przy tym pozostałych danych. W ocenie Sądu Okręgowego zaniedbania mają rażący charakter, dlatego należy przypisać stronie pozwanej, zarówno bezprawne działanie, jak i zawiniony charakter naruszenia dóbr osobistych powoda. Ze względu na powyższe okoliczności, Sąd nałożył obowiązek dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności złożenia oświadczenia o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

W świetle przedstawionych ustaleń, wyrokiem z 25 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga nakazał pozwanej Telewizji wyemitowanie w ciągu 7 dni od uprawomocnienia się orzeczenia wyemitowanie oświadczenia o przeproszeniu T. K. za naruszenie jego dóbr osobistych w postaci wizerunku, prawa do bycia postrzeganym jako osoba żyjąca i dobrego imienia poprzez wykorzystanie w serwisie informacyjnym oraz w reportażach jego fotografii jako ilustracji materiału odnoszącego się do osoby, która zleciła zabójstwo samego siebie. Sąd uznał za zasadne powództwo w części dotyczącej nakazania przeproszenia powoda poprzez odczytanie przez prowadzącego program informacyjny w czasie jego emisji na kanale głównym P. o godz. 18.50, stosownego oświadczenia Ponadto

⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 ze zm.

⁵ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe, Dz.U. 1984 nr 5 poz. 24 ze zm.

zostało zasądzone od pozwanego na rzecz powoda zadośćuczynienie w wysokości 40.000 zł, a także zwrot kosztów procesu. Powództwo w pozostałej części zostało oddalone.

Pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo, a także wniósł o oddalenie powództwa o zapłatę, względnie obniżenie zadośćuczynienia. W apelacji został m.in. zawarty zarzut dotyczący błędnych ustaleń faktycznych w postaci przyjęcia, że wizerunek powoda był rozpoznawalny dla osób postronnych również na antenie telewizji. Natomiast powód wniósł o oddalenie apelacji.

W przedmiocie zdjęcia powoda z zasłoniętymi oczami Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia Sądu Okręgowego za własne. Zostało zauważone, iż chodzi w tym przypadku o porównanie z wizerunkiem, który ilustrował sylwetkę bohatera w reportażach w tym samym czasie, dostępnym dla każdego widza. W trakcie emisji równocześnie z prezentacją wizerunku, zostały podane imię i nazwisko mężczyzny, co uprościło rozpoznanie, pomimo umieszczenia grafiki na oczach, celem ich zasłonięcia. Jak stwierdził Sąd Apelacyjny zabieg ten „(...) należy w tej sytuacji ocenić jako iluzoryczny, niewpływający na obiektywną rozpoznawalność powoda (...)”⁶.

Z uwagi na powyższe stwierdzenia Sąd Apelacyjny orzekł, że apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

III. Ocena prawna wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17

Dla prawidłowej oceny wyroku Sądu Apelacyjnego należy rozważyć znaczenie pojęcia „wizerunek” z uwagi na treść art. 81 pr. aut. Według T. Grzeszak, termin odnosi się do konkretyzacji obrazu fizycznego, która jest zdatna do rozpowszechniania⁷. Przedstawicielka doktryny wyraża pogląd, że każde utrwalenie stanowi jednocześnie ustalenie wizerunku⁸. Z kolei A. Matlak uważa, iż wyrażenie „wizerunek” oznacza ustalenie obrazu fizycznego zdatnego do zwielokrotniania i do rozpowszechniania⁹. Przy czym „ustalenie” należy rozumieć jako możliwość publicznego postrzegania wyglądu człowieka w określonym momencie przez osoby trzecie, poza nim samym¹⁰. Natomiast zdaniem J. Barty oraz R. Markiewicza omawiane pojęcie w kontekście dobra prawnego łączy się z zespołem cech

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17, http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/wizerunek/15450000002503_V_ACa_000740_2017_Uz_2017-12-13_001, [dostęp: 12.03.2018].

⁷ *Prawo autorskie*, red. J. Barta, t. 13, wyd. 4, Warszawa 2017, s. 783.

⁸ *Ibidem*.

⁹ A. Matlak, *Cywilnoprawna ochrona wizerunku*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 2, s. 320.

¹⁰ *Ibidem*.

zewnątrznych, charakterystycznych dla określonej osoby¹¹. Autorzy poglądu rozszerzają swoje stanowisko o sposób odbioru i wartość identyfikacyjną poszczególnych elementów, np. kształt oczu lub noszone okulary. Jednakże wspomniane cechy w oderwaniu lub w łączności muszą być charakterystyczne dla określonego człowieka¹². Ponadto na wizerunek składa się sposób poruszania, zachowania, czy gestykulacji¹³. W opinii E. Wojnickiej „wizerunek” to „(...) dostrzegalne, fizyczne cechy człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację osoby wśród innych ludzi”¹⁴.

Wszystkie przedstawione poglądy w przedmiocie wyznaczenia zakresu i konkretyzacji pojęcia „wizerunek” odnoszą się do dostrzegalnych przymiotów związanych z szeroko pojętą fizycznością człowieka. Pomimo różnic wynikających z ujęcia przez poszczególnych autorów znaczenia tego terminu, we wszystkich koncepcjach pojawia się konieczność identyfikacji określonych cech, wyglądu itp. Stanowi to immanentny składnik analizowanego pojęcia. Sąd niższej instancji ustalił, iż zdjęcie powoda, które zostało wykorzystane w reportażu umieszczonym pierwotnie w na stronie internetowej, a następnie wyemitowane na antenie telewizyjnej, nie poddano zabiegowi anomizacji wizerunku. Kolejne audycje były opatrzone zdjęciami T.K. z zasłoniętymi oczami celem zachowania anonimowości bohatera audycji. Jednakże Sąd Apelacyjny przyjął, że podpisanie fotografii imieniem i nazwiskiem stwarza możliwość dokonania identyfikacji, a więc w rezultacie zostało naruszone prawo do wizerunku powoda. W literaturze odnoszącej się do ochrony dóbr osobistych na gruncie cywilnoprawnego porządku pojawia się wymóg dokonania rozpoznania określonego człowieka¹⁵. Należy dodać, że, J. Barta oraz R. Markiewicz wprowadzili podział na identyfikację bezpośrednią lub pośrednią¹⁶. Druga z nich sprowadza się do opatrzenia nośnika zawierającego wizerunek, wskazówką, która umożliwia rozpoznanie konkretnej osoby. D. Flisak stoi na stanowisku, że rozpoznawalność określonej osoby nie może być utożsamiana z powszechną znajomością jej personaliów¹⁷. Odnosząc zaprezentowany pogląd do konstatacji sądu wyższej instancji, należałoby się zastanowić, czy jednoczesna publikacja wizerunku mężczyzny wraz z wyemitowaniem jego imienia i nazwiska na ogólnodostępnym

¹¹ J. Barta, R. Markiewicz, *Wokół prawa do wizerunku*, „Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 2002, z. 80, s.378.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ E. Wojnicka, *Prawo do wizerunku w ustawodawstwie polskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1990, z. 56, s. 107

¹⁵ Zob. J. Barta, R. Markiewicz, *Wokół prawa...*, *op. cit.*, s. 378-379, J. Sieńczyło-Chłabicz, *Rozpowszechnianie wizerunku na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Radca Prawny 2001, Nr 2, s. 94, *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, red. D. Flisak, Warszawa 2015, s. 1142-1143.

¹⁶ J. Barta, R. Markiewicz, *op. cit.*, s. 379.

¹⁷ *Prawo autorskie i prawa...*, *op. cit.*, s. 1142-1143.

kanale telewizyjnym, w godzinach wysokiej oglądalności (na poziomie kilku milionów widzów) oraz w reportażu na niecodzienny i kontrowersyjny temat, który potencjalnie przyciąga jeszcze większą widownię przed odbiorniki, nie sprawia, że personalia powoda nie stały się w tym momencie powszechnie znane. Innymi słowy, kwestią wartą rozważenia jest rodzaj nośnika i jego zasięg w rozpowszechnianiu informacji w kontekście determinanty dla rozpoznawalności wizerunku.

Z uwagi na charakter rozpoznawalności, J. Balcarczyk uważa, że dokonanie identyfikacji jedynie w wyniku rozpoznania pośredniego jest niewystarczające dla stwierdzenia naruszenia prawa do wizerunku (na podstawie art. 81 ust. 1 pr. aut.)¹⁸. Autorka poglądu uzasadnia swoją tezę tym, iż w razie przyjęcia, za wystarczające opatrzenie podpisem wizerunku, kwestia ustalonego obrazu fizycznego nabiera drugorzędного znaczenia, gdyż stanowi on swoistą „ilustrację”¹⁹. Przedstawione przekonanie wydaje się podzielać D. Flisak, który uważa za nadmierne zliberalizowanie zasad rozpoznawalności, tezę, że doszło do naruszenia prawa, wyłącznie na podstawie identyfikacji pośredniej²⁰. Natomiast za możliwością przyjęcia tego rodzaju rozpoznania opowiada się J. Sadowski²¹. Również J. Sieńczyło-Chłabicz stoi na stanowisku, że do identyfikacji osoby wystarczy opatrzenie zdjęcia konkretnym komentarzem²².

Odnosząc zaprezentowane stanowiska do oceny stanu faktycznego dokonanego przez Sąd Apelacyjny, należy stwierdzić, że o ile w przypadku fotografii niepoddanych zabiegowi anonimizacji, przedstawiony osąd jest bezsporny i nie wzbudza wątpliwości, o tyle charakter zdjęć zawierających wizerunek powoda z zasłoniętymi czarną belką oczami i jednocześnie podpisanych jego personaliami wydaje się dyskusyjny. Założenie, że stanowi to naruszenie prawa do wizerunku nie sprzyjałoby spójności systemowej porządku prawnego, gdyż na gruncie prawa karnego jednomyślnie jest podzielany pogląd, iż rozpoznanie wizerunku może odbyć się wyłącznie na podstawie identyfikacji bezpośredniej²³. Z drugiej strony, nie można pominąć wszystkich okoliczności występujących w tym stanie faktycznym. Niewątpliwie bez względu na kwalifikację charakteru wyżej wspomnianych zdjęć, w momencie emisji

¹⁸ J. Balcarczyk, *Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja*, Warszawa 2009, s. 34.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Prawo autorskie i prawa...*, op. cit., s. 1142.

²¹ J. Sadowski, *Konflikt zasad - ochrona dóbr osobistych a wolność prasy*, Warszawa 2008, s. 178.

²² J. Sieńczyło-Chłabicz, *Przedmiot, podmiot i charakter prawa do wizerunku*, „Przeгляд Ustawodawstwa Gospodarczego” 2003, Nr 8, s. 21.

²³ Zob. B. Filek, *Wizerunek nagiej osoby jako znamię przestępstwa z art. 191a §1 k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2012, Nr 7-8; *Studia i Analizy Sądu Najwyższego*, red. K. Ślebza, t. 5, Warszawa 2010, s. 221; R. Krajewski, *Przestępstwo utrwalania i rozpowszechniania wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej*, „Prokuratura i Prawo” 2012, Nr. 5, s. 26.

fotografii bez zasłoniętych oczu T.K. zostało naruszone jego prawo do wizerunku. Ponadto rozstrzygnięcie Sądu sprzyja ochronie interesów wynikających z prawa przysługującego powodowi.

Interesującym zagadnieniem, w kontekście charakteryzowanych okoliczności jest wspomniana uprzednio anonimizacja. Sprowadza się ona do zasłonięcia oczu belką lub cyfrowym „zamazaniem” twarzy. Zabieg tego typu może mieć charakter wyłącznie formalny, wówczas nie wpłynie faktycznie na rozpoznawalność określonej osoby²⁴. Jak zauważa J. Sadowski, jeżeli omawiane działanie ma na celu ochronę danych osobowych, kluczowe jest, aby ten człowiek nie został przez nikogo rozpoznany²⁵. Z kolei D. Flisak podkreśla, że zabiegi anonimizacji, wizerunku mogą być także nieudolne, maskowane lub pozorowane²⁶. W analizowanym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny określił charakter działania polegającego na zasłonięciu czarną belką wizerunku powoda na wysokości oczu mianem „iluzorycznego”²⁷. Określenie to należy powiązać z faktem, iż opisywanemu zabiegowi towarzyszyło równoczesne podanie personaliów mężczyzny. Zakładając, że zastosowany zabieg nie miał formy graficznej różnej, aniżeli zwyczajowo przyjęta, wydaje się, że w przypadku wyłączenia pozostałych okoliczności, spełniał on właściwie rolę, do której się nim posłużono. Jednakże czynniki takie jak: dołączenie do częściowo „zakrytej” fotografii imienia i nazwiska powoda, zestawienie przez Sąd Okręgowy wyemitowanego wizerunku poddanego anonimizacji, ze zdjęciem bez zastosowania takiego zabiegu, a także zidentyfikowanie w trakcie emisji reportażu powoda przez osoby znające go, sprawiają, iż, w kontekście zagadnienia rozpoznawalności należy brać pod uwagę całokształt okoliczności²⁸.

Kolejną kwestią, którą warto rozważyć z uwagi na ścisły związek z prawem do wizerunku, jest źródło i sposób zaczerpnięcia fotografii, wykorzystanych w audycjach. Należy w pełni poprzeć konstatację Sądu Apelacyjnego w temacie niedochowania ze strony dziennikarza szczególnej staranności oraz rzetelności podczas pozyskania zdjęć prezentujących postać mężczyzny. W art. 12 pr. prasowe, jak zauważa J. Sobczak, użyty przez ustawodawcę zwrot „szczególna staranność” nie jest przypadkowy²⁹. Ustawa ta wymaga od dziennikarza staranności „(...) większej od tej, która jest normalnie oczekiwana w

²⁴ *Prawo autorskie...*, *op. cit.* s. 791.

²⁵ J. Sadowski, *Konflikt zasad...*, *op. cit.*, s. 178.

²⁶ *Prawo autorskie i prawa...*, *op. cit.*, s. 1143.

²⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17, http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/wizerunek/15450000002503_V_ACa_000740_2017_Uz_2017-12-13_001, [dostęp: 12.03.2018].

²⁸ Zagadnienie rozpoznawalności wizerunku zostało przeanalizowane we wcześniejszym fragmencie niniejszego opracowania.

²⁹ J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 446.

obrocie cywilnoprawnym”³⁰. Z kolei pojęcie „rzetelność” zastosowane w tym samym przepisie, często jest uściślane jako „rzetelność dziennikarska”, które to wyklucza powielanie nieprawdy³¹. Należy zgodzić się z poglądem E. Ferenc-Szydełko, iż po stronie dziennikarza istnieje obowiązek dochowania rzetelności przy zbieraniu, a także wykorzystaniu materiałów prasowych³². Poza tym powinno się mieć na względzie charakter portali społecznościowych oraz fakt, że na gruncie porządku prawnego nie powstały do tej pory w pełni efektywne instrumenty umożliwiające poddanie weryfikacji wszystkich informacji, które są podawane przez ich użytkowników. Dodatkowo większość tego typu stron internetowych charakteryzuje niski poziom sprawdzania danych przez wewnętrzne komórki organizacyjne. Co prawda istnieje obowiązek złożenia oświadczenia o prawdziwości podanych informacji, lecz na etapie stosowania prawa, cechuje się on niedostateczną egzekwowalnością. Innymi słowy, istnieje możliwość stworzenia profilu z fikcyjnymi danymi w tego typu portalu. Ponadto dziennikarz ze względu na specyfikę zawodu powinien mieć świadomość, iż coraz większą rolę na rynku medialnym odgrywa Internet. Jego globalny zasięg i prawnie nieuregulowane obszary, a także niekiedy trudne do realizacji zabezpieczenie wykonania praw z nim związanych sprzyja rozwojowi zjawiska tzw. postprawdy. W analizowanym przypadku autor reportażu założył, że zmarły uczęszczał do technikum, chociaż mężczyzna mógł wpisać dowolną informację na temat własnego wykształcenia. Obecnie, w natłoku różnych informacji mogą wystąpić problemy z oceną prawdziwości określonej informacji, bowiem może ona mieć różny charakter, np. w zależności od źródła, które je podaje.

IV. Podsumowanie

Podsumowując rozważania na temat zagadnienia prawa do wizerunku, należy uznać ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy, a następnie przyjęte przez Sąd Apelacyjny za trafne. Warto zastanowić się nad kwestią, czy rozpoznanie na podstawie identyfikacji pośredniej jest wystarczającą przesłanką do naruszenia prawa do wizerunku na gruncie prawa cywilnego. Jednakże z uwagi na całokształt pozostałych okoliczności występujących w rozważanym stanie faktycznym, nieuwzględnienie apelacji w zakresie dotyczącym naruszenia prawa do wizerunku wydaje się właściwym rozstrzygnięciem.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, s. 450.

³² E. Ferenc-Szydełko, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 117.

Bibliografia

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 ze zm.,
2. Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe, Dz.U. 1984 nr 5 poz. 24 ze zm.,

Literatura

1. Balcarczyk J., Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja, Wolters Kluwer, Warszawa 2009,
2. Barta J. (red.), Prawo autorskie, t. 13, wyd. 4, Wolters Kluwer, Warszawa 2017,
3. Barta J., Markiewicz R., Wokół prawa do wizerunku, „Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 2002, z. 80,
4. Ferenc-Szydełko E., Prawo prasowe. Komentarz, Wolters Kluwer, Warszawa 2013,
5. Filek B., Wizerunek nagiej osoby jako znamię przestępstwa z art. 191a §1 k.k., „Prokuratura i Prawo” 2012, Nr 7-8;
6. Flisak D. (red.), Prawo autorskie i prawa pokrewne, Wolters Kluwer, Warszawa 2015
7. Krajewski R., Przestępstwo utrwalania i rozpowszechniania wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, „Prokuratura i Prawo” 2012, Nr. 5,
8. Matlak A., Cywilnoprawna ochrona wizerunku, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 2,
9. Sadowski J., Konflikt zasad - ochrona dóbr osobistych a wolność prasy, Warszawa 2008,
10. Sieńczyło-Chłabcz J., Przedmiot, podmiot i charakter prawa do wizerunku, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2003, Nr 8,
11. Sieńczyło-Chłabcz J., Rozpowszechnianie wizerunku na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Radca Prawny 2001, Nr 2,
12. Sobczak J., Prawo prasowe. Komentarz, Warszawa 2008,
13. Ślebzak K.(red.), Studia i Analizy Sądu Najwyższego, t. 5, Warszawa 2010,
14. Wojnicka, Prawo do wizerunku w ustawodawstwie polskim, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1990, z. 56,

Orzecznictwo

1. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 grudnia 2017 r., V ACa 740/17, http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/wizerunek/154500000002503_V_ACa_000740_2017_Uz_2017-12-13_001, [dostęp: 12.03.2018].